

BYPLAN NYT

3. årgang · januar 2005

6th Biennial of
Towns and
Town Planners
in Europe

**City Living
Living City**
Copenhagen
2005

"Detailhandelsområdet er for mig at se et eksempel på, at man skal turde bruge politik til at varetage en række samfundsmæssige hensyn, selv om mange presser på for at sætte store projekter i gang i de store byer"

Interview med miljøministeren side 4

Øresundsregionen er ved at placere sig som førstevalget, når udenlandske investorer og virksomheder ser på Skandinavien, og har dermed for tiden overhalet Stockholm i nyetableringer

Visionen om Øresundsregionen side 6

Ideerne er en flåde af isbrydere, der tillader en mængde energi at flyde frit. Det er ikke disse projekters mål at være nede i substansen. De holder sig bevidst deroppe, hvor der skabes nye spor. Ved at forenkle problemstillingerne og give dem visuel slagkraft, løftes de ud af eksperternes domæne og gør det muligt for hvem som helst at bidrage til deres videreudvikling.

Dogme: "Det radikalt nye er altid bedst" side 8

Byplanbiennalen - City Living Living City side 12

Byplanlaboratoriets årsprogram 2005 side 18

Redaktion
Ole Damsgård (ansv.)
Anette Sørensen

Redaktionsadresse
Dansk Byplanlaboratorium
Nørregade 36
1165 København K
Tlf: 33 13 72 81
Fax: 33 14 34 35
Mail: db@byplanlab.dk

Årsabonnement i 2004
180 kr. incl. moms og forsendelse i Danmark

Annoncer
Anette Sørensen
as@byplanlab.dk

Layout
Ziggy Fugmann
Arkitektens Forlag

Repro + tryk
Arco Grafisk A/S

Forside:
Gøglér
foto: Vibeke Meyling

logo biennale

Superharbour,
PLOT.

ISSN
1602-9038
BYPLANNYT udkommer
med seks numre om året

Signerede artikler står for
forfatterens regning, usig-
nerede for den ansvars-
havende redaktørs regning

Fonden Realdania har ydet
økonomisk støtte til arti-
kelserien Planlægningens
dogmer

BYPLANNYT nr. 1 / 2005 (3. årgang)

dansk byplan
laboratorium

Direktør for Dansk Byplanlaboratorium

Vores nuværende direktør forlader stillingen den 1. februar 2005, hvor han tiltræder som direktør for Nordregio - Nordic Centre for Spatial Development - i Stockholm. Derfor opslås stillingen til besættelse snarest muligt.

Dansk Byplanlaboratorium er en uafhængig institution, som arbejder med at udvikle og formidle dansk planlægning, - både i national og international sammenhæng. Det sker bl.a. gennem efteruddannelse, konferencer, faglige netværk og projekter, som har til hensigt at skabe ny viden og udvikle planlægningen. To flagskibe i 2005 er Den Europæiske Byplanbiennale i juni og Det danske Byplanmøde i oktober.

Direktøren er sekretær for Byplanlaboratoriets bestyrelse og leder af sekretariatet, som pt. har 14 medarbejdere.

Vi er midt i en spændende fornyelsesproces, og som direktør får du ansvaret for at videreudvikle Byplanlaboratoriet i forhold til det nye "Danmarkskort" efter strukturreformen.

Jobbet

Vi forventer at du har

- de nødvendige ledelsesmæssige kompetencer,
- har kendskab til og engagement i Byplanlaboratoriets faglige arbejdsområde,
- har evne for at arbejde med projektudvikling og projektstyring samt,
- at du har lyst og evne til at initiere den nødvendige udvikling.

Der er udarbejdet et mere detaljeret jobbeskrivelse, som sammen med andet relevant materiale kan rekvireres fra Byplanlaboratoriets sekretariat 3313 7281.

Yderligere spørgsmål kan rettes til direktør Ole Damsgård (2615 7281), formand for bestyrelsen Freddy Avnby (4032 6090) eller bestyrelsesmedlem Jannik Nyrop (6551 2506). Endvidere henvises til Byplanlaboratoriets hjemmeside www.byplanlab.dk.

Ansøgningen

Ansøgningen sendes til Dansk Byplanlaboratorium, Nørregade 36, 1165 København K, mærket stillingsansøgning så den er modtaget senest den 1. februar kl. 12.00.

DEN NYE PLANLOV

I bemærkningerne til forslag til ny planlov fremhæver Byplanlaboratoriet, at det er positivt,

- at en række grundlæggende principper og beskyttelseshensyn i den nugældende lov videreføres i den nye lov
- at statens planlægning bliver mere policyorienteret og, måske, mere substantiel på natur- og miljøområdet
- at Fingerbystrukturen i Hovedstadsregionen fastholdes
- at de regionale udviklingsplaner bliver en del af plansystemet og
- at de nye kommuneplaner giver mulighed for at tænke by og land i helhed

Men Byplanlaboratoriet er kritisk over for

- den meget komplicerede struktur i den nye lov generelt
- at den hidtidige rammelov erstattes af forøget regelstyring og kontrol
- at den nye fordeling af opgaver fremmer den statslige sektorisering af planlægningen
- at de meget detaljerede bestemmelser vedr. Hovedstadsregionen er for ufleksible i forhold til ønsket om en dynamisk hovedstad
- at planlægningen af Hovedstadsområdet kommer til at mangle politisk ejerskab
- at de regionale udviklingsplaner ikke mere klart får karakter af fælles visioner og
- at lovens opdeling af de nye kommuneplaner konserverer de nuværende plantyper frem for at udvikle dem til tidssvarende planinstrumenter

Byplanlaboratoriet foreslår en mere gennemgribende bearbejdning og fornyelse af planloven på en række områder, bl.a.

- udvikling af nye styringssystemer, som kan erstatte regler og kontrol
- en samlet vurdering af statens sektorplanlægning set i forhold til den sammenfattende planlægning
- at der nedsættes et bredt uafhængigt udvalg vedrørende den fremtidige planlægning og udvikling af Hovedstadsregionen
- at de regionale udviklingsplaners placering i planhierarkiet genovervejes
- at regionale kort over arealanvendelse og beskyttelsesinteresser evt. tages ud af de regionale udviklingsplaner
- at der igangsættes et arbejde, som sikrer en udvikling af den nye kommuneplan

Den fulde ordlyd kan ses på www.byplanlab.dk

LEDER

GLOBALISERING

Tsunamien i Asien viste hen over jul og nytår med al tydelighed, hvad begrebet globalisering betyder.

Vi lever i en verden, hvor begivenheder i selv fjerne egne af jorden kan påvirke dagliglivet for tusindvis af danskere, og hvor begivenhederne kan sætte den indenrigspolitiske dagsorden næsten samtidig med, at begivenhederne foregår dér langt borte.

Vi er selvfølgelig altid blevet påvirket udefra. Forskellen på før og nu er, at tidsrummet fra en begivenhed sker, til vi mærker konsekvenserne, er blevet mindre. Meget mindre end før, fordi mennesker, kapital og information kan bevæge sig frit, hurtigt og billigt fra sted til sted.

På grund af globaliseringen danner byer og regioner stadig tættere netværk - eller konkurrerer - på tværs af landegrænser. Selv om det heller ikke er nyt, bliver betydningen af dette større og større.

Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at globalisering ikke bare er en proces, der påvirker os udefra. Det er i lige så høj grad os, der har mulighed for at påvirke andre uden for vores område.

De danske byer og regioner skal altså planlægges i forhold til den nære og fjerne omverden, som lokalsamfundets borgere, virksomheder mv. er i samspil med. Med indlemmelse af de ti nye medlemslande i EU er vores nære omverden med et slag blevet udvidet.

Det nye Europa og det nye Europas forhold til resten af verden er temaet for den Europæiske Byplanbiennale, som finder sted i København i juni måned. Specielt fokuseres der på byerne og byernes liv, fordi byerne spiller så stor en rolle i den globale udveksling.

Det er i byerne, at en stor del af de videntunge erhverv og den højtuddannede arbejdskraft vælger at bosætte sig i disse år. Byerne kommer på den måde til at spille en afgørende rolle i den økonomiske udvikling. Derfor er det vigtigt, at de europæiske byer og byregioner er meget bevidste om den situation, de befinder sig i, og tager højde for det i deres planlægning.

En meget væsentlig konkurrenceparameter er byernes kvalitet. Her står de europæiske byer umiddelbart stærkt. En anden vigtig konkurrenceparameter er de europæiske velfærdssamfund. Også her står måske specielt de nordiske lande stærkt, men en alvorlig trussel mod velfærdssamfundet i netop disse lande er vores ringe evne til at integrere indvandrere fra lande uden for Europa.

Det spørgsmål og de globale udfordringer generelt tager vi særskilt op i Byplanbiennalen. Spørgsmålet, om planlægningen kan være med til at udvikle velfærdssamfundet og stille os bedre i den globale konkurrence, vender vi tilbage til i de kommende numre af Byplannyt.

Ole Damsgård

EN STØRRE BANE AT SPILLE PÅ

Når amterne nedlægges, får kommuneplanerne en langt større betydning med mange flere muligheder, og borgerinddragelsen bliver et endnu mere centralt element i planlægningen end den er i dag. Det siger miljøminister Connie Hedegaard i en snak med Niels Helberg om planlægningens betydning og de nye muligheder efter strukturreformen.

Foto: Jakob Dall

– Kan man ændre udviklingen ved hjælp af planlægning?

”Planlægning er udtryk for en ”villet” udvikling, og der er mange eksempler på, at planlægningen har bidraget til at fokusere udviklingen på bestemte arealer for at opnå nogle opstillede mål. Som eksempel kan vi nævne hele udbygningen af Ørestaden og den igangværende planlægning af Nordhavnsområdet.

Forskellen mellem by og land er også udtryk for en bevidst planlægning, som handler om, at der skal være forskel. Det hele skal ikke bare være mudret ind i hinanden, så man ikke kan se forskel. Det skal ikke kun være markedskræfterne der regulerer, hvor det tilfældigvis kan betale sig at lave ét eller andet”.

– Det er vel netop planlægningens styrke, at den kan sige, hvad vi ikke vil have, og hvad vi gerne vil have. Men den kan ikke sætte den ønskede udvikling i gang – kun forhindre den uønskede udvikling. Hvordan kan planlægningen sætte gang i en ikke-eksisterende udvikling f.eks. i landdistrikterne?

”Udviklingen af hele Øresundsregionen er udtryk for en politisk vilje til at skabe udvikling. Det skyldes måske ikke først og fremmest planloven, at vi byggede en bro og efterfølgende satte en række initiativer i gang for at etablere en sammenhængende region. Det er vel ikke så vigtigt, om det lige er planlovgivningen eller nogle andre politiske initiativer, der sætter gang i udviklingen. Det vigtigste er, at planlovgivningens grundprincipper fastholdes.

Også i Trekantområdet er staten gået ind med initiativer for at skabe en sammenhængende udvikling”.

BYERNES VÆKST

– Byerne er i stigende grad blevet omdrejningspunkter for vækst og udvikling – ikke mindst de større byer. Det er vel en positiv udvikling for samfundet som helhed, men er det også en udvikling, som planlægningen skal forsøge at styre, f.eks. med henblik på at skaffe de mindre byer og landdistrikterne en bid af kagen?

“Vi kan ikke gå ind med planlægningen og bestemme, hvor folk skal bo og arbejde, og det er en kendsgerning i hele Europa, at mange af de dygtige og de kreative foretrækker at være i de store og spændende byer med mange aktiviteter”.

”Planlægningen skal være med til at sikre, at der stadig er forskel på by og land. Vi kan ikke gå ind med planlægningen og bestemme, hvor folk skal bo og arbejde, og det er en kendsgerning i hele Europa, at mange af de dygtige og de kreative foretrækker at være i de store og spændende byer med mange aktiviteter. Men vi skal naturligvis sikre, at byerne udvikler sig på en ordentlig måde, så det ikke kun er projektmagerne, der sætter dagsordenen”.

– Men der sidder vel også folk i de mindre byer og landområderne, som gerne vil planlægge efter at få andel i udviklingen?

”Jeg reagerer lidt imod påstanden om, at udviklingen skulle blive ved med at gå i en bestemt retning. Om 10 år går trenden måske i en anden retning, hvor folk hellere vil bo i Løgstør end i Aalborg på grund af de lave huspriser og de nærmiljøer, som muligvis

opfattes som bedre i de mindre bysamfund. Èt af de områder, hvor planlægningen kunne bidrage til at fastholde en udvikling i de mindre bysamfund, er på detailhandelsområdet. Her behøver lovgivningen ikke nødvendigvis gå foran, men tværtimod søge at sikre, at der fortsat kan være indkøbsmuligheder i de mindre byer – f.eks. ved at regulere, hvor store butikkerne må være.

Detailhandelsområdet er for mig at se et eksempel på, at man skal turde bruge politik til at varetage en række samfundsmæssige hensyn, selv om mange presser på for at sætte store projekter i gang i de store byer”.

STRUKTUREREFORMEN

– *Hvad vil strukturreformen komme til at betyde for dansk planlægning?*

”Landsplanlægningen bliver styrket, og den regionale planlægning skifter fokus fra de traditionelle regionplaner til de mere dynamiske og visionære regionale udviklingsplaner. Og kommunerne får en meget større bane at spille på med de nye kommuneplaner. De skal nu til at forholde sig til alle arealer i kommunen – uden amtet som sikkerhed for, at ”dårlige” beslutninger undgås”.

– *Hvad skal vi med en styrket landsplanlægning?*

”Der er en lang række bindende mål på vej på især natur- og miljøområderne, og forventningen er, at der i fremtiden vil komme flere bindende landsplandirektiver. Staten overtager en række tværgående opgaver på planlægningsområdet fra amterne. Og staten går mere direkte ind i planlægningen af Hovedstadens udvikling. I fremtiden skal landsplanredegørelserne altid rumme et afsnit om Hovedstadsområdets udvikling og planlægning”.

– *Hvilken betydning får de regionale udviklingsplaner?*

”Den strategiske udviklingsplan, som de nye regioner skal lave, bliver et godt eksempel på en planlægning, der går fra at være regu-

lerende til at være igangsættende og åbne muligheder. Brugt rigtigt skal den regionale udviklingsplan komme med visionen – helhedssynet - for regionens udvikling. Hvad kan vi i regionen? Hvad ser vi af muligheder? Hvilken udvikling på lidt længere sigt skal vi satse på? Hvordan får vi forskellige hensyn

“Med det nye kommuneplaninstrument har man en god anledning til at tænke hele plankulturen - med inddragelse af både borgere og politikere - grundigt igennem”.

til at hænge bedre sammen? Og så videre. Dette skal ske i et tæt samspil med de regionale erhvervsudviklingsstrategier, som udarbejdes af de vækstfora, som regionerne nedsætter – og som regionerne sekretariatsbetjener.

Det bliver en planlægning, som ikke er regulerende. Den binder ikke kommunernes planlægning, som de nuværende regionplaner gør, men hvis man gør arbejdet godt nok i et tæt samspil med kommunerne, vil det da være underligt, hvis kommunerne ikke tager højde for den.”

– *I sådan en form for ”dialogstyring” – eller hvad man nu skal kalde det – er det vel helt afgørende, at de kommende regioner får faglige miljøer på planlægningsområdet, der kan matche de forholdsvis store planlægningsmiljøer i de nye kommuner?*

”Det er klart, at der i regionerne skal være et stærkt fagligt miljø på erhvervsudviklings- og planlægningsområdet, hvis de regionale udviklingsplaner skal få nogen betydning”.

NÆRDEMOKRATIET

– *Hvor er nærdemokratiet henne i de nye store kommuner?*

”De nye kommuneplaner bliver i dén grad omdrejningspunkter for kommunernes ud-

vikling, og der er ikke noget, der siger mig, at nærdemokratiet skulle få det dårligere. Man kan sige meget om regionplanlægningen, men et decideret folkeligt anliggende er det ikke. Jeg har i hvert fald aldrig deltaget i et borgermøde om regionplanlægningen i mit eget amt.

Med det nye kommuneplaninstrument har man en god anledning til at tænke hele plankulturen - med inddragelse af både borgere og politikere – grundigt igennem. Inddrager vi borgerne på den rigtige måde? Jeg tror, det er vigtigt at prøve nye veje. Dialogen fungerer bedst, hvis man spiller ud med konkrete forslag og ideer, som borgerne kan forholde sig til – gerne visualiseret, så alle kan forstå det”.

– *Men en god og vellykket borgerinddragelse koster vel mange ressourcer – er det anstrengelserne værd?*

”Vi har gode erfaringer med borgerinddragelsen fra bl.a. kvarterløft-projekterne, hvor det har vist sig muligt at inddrage mange beboere i planlægningsprocesserne. Jeg håber, at de nye kommuner vil gøre meget ud af forskellige former for inddragelse af borgerne – også selvom det koster ressourcer.

En vellykket borgerinddragelse omkring centrale beslutninger vedrørende kommunens udvikling kan spare mange ressourcer i sidste ende”.

Niels Helberg,
Sociolog og seniorkonsulent

VISIONEN OM ØRESUNDSREGIONEN

Wien, London, Tuborg, Nike, Christiania, Saab – det ved vi godt, hvad er. Billederne tegnes på nethinden, fornemmelserne og følelserne kommer frem i hjerne og hjerte.

Men Øresundsregionen ?

Joh – æ – det er noget med en bro, nogle universiteter, svenskere, der køber ind i København og danskere, der tager på telttur i Sverige, ikk ?

Visionen om Øresundsregionen blev skabt for ti år siden: et sammenhængende bolig- og arbejdsmarked omkring Øresund, en metropol, der kunne tage konkurrencen op med andre regionale centre i Europa.

Senere blev visionen konkretiseret i et brand, eller en varemærkestrategi, for Øresundsregionen under overskriften: "Øresund – The Human Capital", hvor der bevidst slås både på den menneskelige dimension i det danske og svenske samfund, på den vidensintensive produktion og innovation, der finder sted omkring Øresund på 14 universiteter og højskoler og de mange virksomheder, samt naturligvis på den centrale placering som regionen har i Nordeuropa, hvor befolkningskoncentrationen er størst i et skandinavisk perspektiv. Men det var – og er – en politisk vision og en varemærkestrategi, der ikke er lagt store ressourcer i at føre ud i livet fra de bevillende politiske organer.

ET SAMFUNDSMÆSSIGT EKSPERIMENT

Hvad sker der så i det, der er blevet kaldt et gigantisk samfundsmæssigt eksperiment: to kulturer, to administrative, politiske, arbejdsmarkedsmæssige – og alle mulige andre – størrelser, et Sydsvensk og et Østdansk samfund, der knyttes stadigt tættere sammen?

På det strukturelle plan offentliggjorde den danske og svenske regering i 1999 en såkaldt barriere-rapport, hvori der var påpeget 37 forskellige barrierer, der hindrede integration i Øresundsregionen. Der er siden kun nedbrudt meget få af disse barrierer –

men dog én meget væsentlig: der er blevet ordnede forhold for den almindelige arbejdstager rent skattemæssigt, når der tages job "på den anden side". Skattespørgsmålene har også fået deres egen ligning i Øresundsregionen, ligesom der gives rådgivning centralt.

ANTALLET AF PENDLERE VOKSER

På det trafikale plan er der sket en tredobling af trafikken over Øresund gennem de seneste ti år. Udviklingen er primært sket på Øresundsbroen, men også færgerne i det nordlige Øresund har oplevet en konstant vækst siden tilbageslaget ved broens åbning i år 2000.

"I de første år efter åbningen var det bemærkelsesværdigt, hvor mange vaner og fastlåste konventioner, der blokerede for en rationel udnyttelse af mulighederne i regionen".

Arbejdsmarkedet udvikler sig også stadig – og der bliver stadig flere, der pendler over Øresund. I 1.000 danskere er flyttet til Skåne i de seneste 4 år, og mange af dem arbejder fortsat i Danmark og er dermed en del af de 6-7.000 daglige pendlere, der benytter broen enten i tog eller i bil.

Fritiden anvendes også i stigende grad på tværs af Sundet. Fritidstrafikken på broen vokser støt, og både overnatningssteder, museer, operaer – og detailhandelen i både Danmark og Sverige melder om stigende

besøg og omsætning fra kunder "fra den anden side"

REGIONSBYGGERI

Også erhvervslivet færdes mere og mere hjemmenvant på begge sider af Sundet. En del store internationale koncerner, f.eks. Daimler Chrysler, Nestlé, Dell Computers, Toyota og Biogen har etableret nordiske centre i regionen, Ilva rykker over Sundet, ligesom Netto har gjort det. Stadium er rykket den anden vej fra Sverige til Danmark. Erhvervs- trafikken over broen ligger konstant med to cifrede vækstrater. Øresundsregionen er ved at placere sig som førstevalget, når udenlandske investorer og virksomheder ser på Skandinavien, og har dermed for tiden overhalet Stockholm i nyetableringer.

Men det egentlige regionsbyggeri foregår inde i hovederne på de ca. 3,5 mio. mennesker, der bor i nærheden af Øresund. Vi – og andre – kan med informationsarbejde og markedsføring oplyse om, hvad der findes af muligheder på den anden side af Sundet – men valget, det faktisk er at benytte sig af mulighederne for at arbejde, bo eller bare shoppe eller opleve, det træffes på helt individuel basis.

Derfor er den interne information i regionen og ikke mindst den daglige erfaringsudveksling i familien, mellem kolleger eller venner uhyre vigtig i den udvikling, der sker lige nu. Vi har på Øresundsbron set, at væksten er accelereret fra 2003 til 2004 – stik imod al almindelig erfaring for situationen tre, fire år efter åbninger af nye trafikruter. Det betyder, at de mange mennesker, der færdes på tværs af Øresund, både gør det flere gange – og at de bliver flere.

BLOKERINGER FORSVINDER

I de første år efter åbningen var det bemærkelsesværdigt, hvor mange vaner og fastlåste konventioner blokerede for en rationel udnyttelse af mulighederne i regionen. Det gjaldt alle steder i samfundet, på det politiske plan, embedsværk, organisationer og institutioner. Men selv højt professionelle erhvervsfolk kunne ikke se ud over vanemønstre: hvorfor markedsføre sig i Sydsverige, når nu man kun er vant til at markedsføre sig i Danmark? Hvorfor satse på 2,5 mio. danskere, der bor mindre end en times kørsel fra Malmø/Lund, når man nu er vant til at markedsføre sig over for hollændere eller tyskere? Hvorfor oversætte en annonce fra svensk til dansk – bare fordi den skulle i en dansk avis?

DEN MENTALE ÆNDRING

Nu er situationen blevet mærkbart bedre: offentlige systemer begynder at udveksle erfaringer og skabe løsninger, og erhvervslivet er begyndt både at benytte og udnytte regionen. Det er blevet en naturlig del af markedsføringsplanen at tage den anden side med. Og dermed begynder den rigtige regionsdannelse at tage form: den mentale ændring hos de enkelte indbyggere i regionen, som får dem til – gradvist – at ændre vaner. Vi ved fra undersøgelser at 90 pct. af dem, der søger oplevelser, søger hen til steder, de har været før. Så det er en langstrakt proces – der dog har et pænt tempo.

NOGET UNIKT

Så det går langsomt, men meget sikkert i retning af en Øresundsregion – trods store forskelle i kultur, sprog, politik, administration, arbejdsmarked, ledelse...

Og den internationale konkurrence? Jamen, Øresundsregionen begynder at blive et kendt begreb internationalt. Og lever vi i stadig stigende grad, både som virksomheder og enkeltpersoner, i hele regionen, så vil vi virkeliggøre visionen og styrke Øresundsregionens troværdighed i den internationale konkurrence. For i krydsfeltet mellem dansk og svensk har vi noget unikt at byde på, både for mennesker og virksomheder.

Jacob Vestergaard
Markedsdirektør i Øresundsbro Konsortiet

Foto: Søren Madsen

DOGME

”DET RADIKALT NYE

En række radikalt innovative arkitekturprojekter har skabt stor opmærksomhed de seneste år. Er denne, mere offensive, strategi en farbar vej?

Terror rydder altid forsiderne. Det er godt mediestof: Aktuelt, rigt på effektfulde billeder og karakteriseret ved en endimensional problemstilling. Netop disse egenskaber kendetegner også en række arkitekturprojekter, der på det seneste er braget gennem mediemuren bl.a. gennem udstillingen ”Too perfect – Seven new Denmarks” på Dansk Arkitektur Center (DAC).

Udstillingen stiller en række, utopiske spørgsmål, som indbudte tegnestuer svarer på gennem strategiske projekter. På spørgsmålet: ”Hvad hvis Danmark var havnen til det nye Europa?”, svarer tegnestuen Plot med en stjerneformet superhavn, som ikke blot er endt på forsiden af Børsen, men også

på dagsordenen i Søfartsstyrelsen og Venstres Folketingsgruppe. Projektet har en (Mærsk)ikonografisk slagfærdighed og bygger netop på en endimensional logik: I stedet for at bruge attraktive havnearealer til containeropbevaring, flyttes skibstrafikken til en superhavn. Det har haft bredere gennemslagskraft end andre lignende projekter de seneste år, ikke nødvendigvis fordi det er bedre, men fordi de andre projekter har et længere tidsperspektiv og tager fat i komplekse problemstillinger, som ikke uden videre lader sig reducere til hårdtslående overskrifter.

BRAINSTORM

Udgangspunktet for de nye projekter er

ikke (udelukkende) mediebevågenhed, men et forsøg på at ruske op i den danske arkitekturtradition. Vi er, med canadiske kurator Bruce Maus ord, ”just too perfect”. Den gode danske tradition fastholder os, og derfor må den kastes overbord!

Traditioner er trygge og effektive. De forhindrer fejl og modstand. Men netop derfor er de dræbende for innovation. Her kommer de visionære projekter ind i billedet. Deres endimensionalitet gør det muligt at ryste sig fri fra erfaringen og traditionens tyngde. De repræsenterer en form for brainstorm, hvor ideer ukritisk kastes ud i en fælles pulje. Her handler det nok så meget om hvad én idé kan føre med sig af

ER ALTID BEDRE!”

andre ideer. Ideerne er en flåde af isbrydere, der tillader en mængde energi at flyde frit. Projekterne er ikke nede i substansen. De holder sig bevidst deroppe, hvor der skabes nye spor. Ved at forenkle problemstillingerne og give dem visuel slagkraft, løftes de ud af eksperternes domæne og gør det muligt for hvem som helst at bidrage til deres videreudvikling. De bliver metaforer, som kan forene en bred, fælles indsats.

GRADVIS INNOVATION

Der er flere grunde til, at arkitekturtraditionen skal fornyes: Markedet bliver stadig større og mere ustabil, kundernes præferencer, skifter, teknologien udvikles, osv. Dette peger alt sammen på innovation. Bruce Maus påstand om, at vi gik i stå i 70'erne er selvfølgelig stærkt overdrevet.

Der er i Danmark en tradition for gradvis innovation. Inden for byggebranchen bygger denne på dialog med brugere, producenter, håndværkere, samarbejdspartnere, osv. Produkter udvikles fra projekt til projekt. Dette giver ikke så megen spalteplass, men sikrer stabil fremdrift i udviklingen.

RADIKAL INNOVATION

”Isbryder-projekterne” er udtryk for en anden innovationsstrategi, radikal innovation. Den bygger på diskontinuitet. Den er risikofyldt. Mange eksperimenter vil ramme ved siden af. Til gengæld åbner den for veje, den gradvise innovation aldrig ville have opdaget. Den ryster al vanetænkning

og flytter holdninger, ressourcer, osv. Inspirationen er hentet i udlandet. For eksempel høstede den hollandske tegnestue MVRDV for nogle år siden stor opmærksomhed med et projekt, der tog afsæt i det problem, at der i Holland er flere svin end mennesker, at man efterhånden har inddraget alle friarealer til svinefarme og ydermere står over for væsentlige forureningsproblemer, som følge heraf. Kun stor-drift gør forretningen rentabel: Denne forudsætning fastholdes, og løsningen er en tårnhøj, selvforsynende farm.

Problemstillingen berører overordnede samfundsmæssige forhold, og er samtidig helt konkret sanselig ved gylletankene og i de overbebyggede friarealer. Løsningen er måske nok futuristisk og bryder radikalt med æstetiske forestillinger, men den er et økonomisk, funktionelt og etisk forsvarligt svar på en meget reel problemstilling. Den er frisættende, fordi den griber dybt ind i problemets forudsætninger.

KRAV TIL RADIKAL INNOVATION

Det radikalt nye kan ikke være hvad som helst. I det hollandske projekt er tre vigtige kriterier opfyldt: Det er moralsk forsvarligt, det er forankret i reelle problemstillinger, og der er ikke blot tale om symptombehandling.

Projekterne fra udstillingen på DAC bryder måske nok med traditionen, men har øjensynligt ikke disse mål for øje. Et projekt af SRL-arkitekter tager afsæt i den problem-

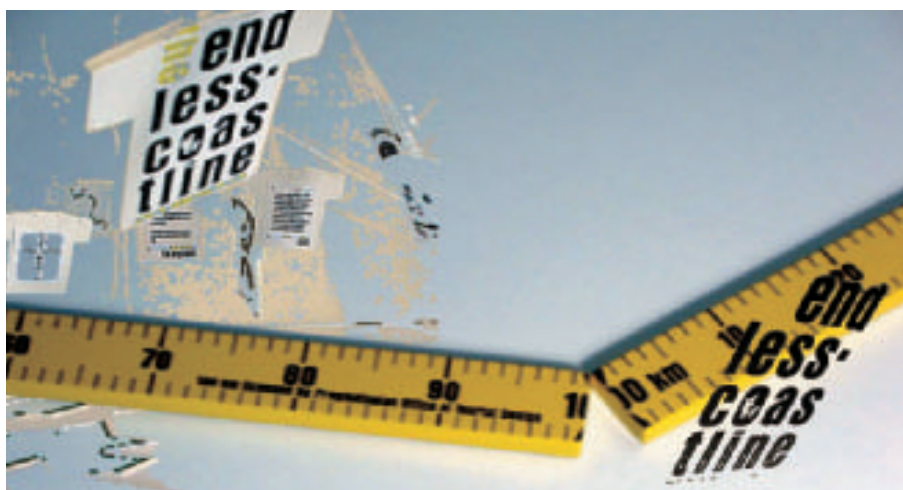
stilling, at kystlinierne i 2010 ikke har plads til flere sommerhuse, og vi således ikke kan tiltrække flere turister. Svaret er et projekt, der fordobler kystlinien. Det er svært at få øje på, at dette skulle være en reel problemstilling. Løsningen er måske nok moralsk forsvarlig, men der er i høj grad tale om symptombehandling, som slet ikke berører årsagerne til problemet. Det er svært at tro på, at et sådant projekt på længere sigt vil kunne trække nogen form for udvikling med sig.

BÅDE-OG-INNOVATION

I en tid, hvor arkitekturprojekter konkurrerer på markedsbetingelser, er både radikal og gradvis innovation nødvendig. Arkitekter er nødt til at mestre en vis form for skizofreni. De skal trække på traditionens erfaringer og stabilitet og, i lange seje træk, sikre kontinuerlig udvikling gennem lærende processer. Men de skal også kunne handle som en sand entrepreneur, der sætter dagsordenen og trækker udvikling efter sig med slagfærdige visioner. Det første er vi rimelig gode til. Det sidste kræver lidt mere opmærksomhed.

Det radikalt nye er en usikker og kortsigtet strategi, hvis den står alene. Det er for ressourcekrævende hele tiden at skulle tænke nyt, udviklingen får ikke den nødvendige forankring, og det radikale udsagns endimensionalitet kvæler for mange tavse kvaliteter. Til gengæld er disse slagfærdige visioner et nødvendigt supplement til den stabile, gradvise udvikling for at sikre, at denne ikke bliver utidssvarende og irrelevant og for at sikre, at ambitionerne er høje nok.

Lene Dammand Lund,
arkitekt MAA, MBA, Center for Industriel Arkitektur,
Kunstakademiets Arkitektskole

GLOBALISERINGEN OG DEN MANGFOLDIGE BY

Opløsningen af byen, den sociale opsplitning af byen og bypolitikker, der satser på oplevelser som omdrejningspunkt - det er nogle af de afgørende kendetegn ved byudviklingen i dag, siger redaktørerne af en nyudkommen antologi

Foto: Vibeke Meyling

NYE VILKÅR

Globaliseringen har afgørende ændret rammerne for de enkelte virksomheder og lokaliteters muligheder. Den lokalt baserede virksomhed, der betjener sit opland med lokalt producerede produkter, hører til i historiebøgerne. Nutidens virksomheder, selv de mindre, er aktører på et globalt marked, hvor kvalitet, pris og pålidelighed er afgørende for konkurrenceevnen.

Globaliseringen viser sig ikke mindst gennem produktion, handel og forbrug, men også gennem en stadig tilpasning af erhvervspolitik, kommunikation og transport. Samtidig ser den enkelte by og region sig i stigende grad som del af en større helhed.

Men også forbedrede trafik- og kommunikationsmidler ændrer byernes rolle og indhold, og udviklingen i erhvervsstrukturen ændrer erhvervenes krav til og muligheder for lokalisering. Desuden er der sket æn-

dringer i ønskerne til hvor og hvordan vi vil bo og bruge vores omgivelser.

Den indbyrdes arbejdsdeling mellem byerne, og mellem byerne og deres opland, har gennemgået hurtige forandringer, og det samme har byernes funktionelle roller og deres interne organisering eller struktur. Det har ført til en opløsning af traditionelle byformer, til udviskningen af eksisterende skel og til udviklingen af nye delelinier, specielt til nye former for social og etnisk opdeling af byerne. Vi har desuden set forsøg på at skabe en serviceøkonomi på baggrund af uddannelse, forskning, kommunikation, forlystelser, kultur og innovation: oplevelsesøkonomien, den kreative by, der vender vrangen ud på de gængse forestillinger om byernes muligheder og udviklingsstrategier.

Denne byudvikling kan karakteriseres ved nøgleordene opløsning, opsplitning og oplevelse.

OPLØSNING

Frem til midten af det 19. århundrede var bygrænsen mere end et morfologisk skel; det var først og fremmest en juridisk grænse mellem købstædernes privilegerede erhverv og det omgivende bondeland. Men samtidig var det ensbetydende med en reel opdeling af landet i landsbrugsregioner på den ene side og byer domineret af håndværks-, industri-, handels- og serviceerhverv på den anden.

En af de sidste rester af denne tvedeling er planlovens bestemmelser om by og landzoner. Den enkelte funktionelle enhed, der antoges at bestå af en større by med opland, skulle koncentrere de ikke-landbrugsmæssige funktioner i byzonen for således at friholde resten af landskabet fra uheldig byspredning.

Reelt har udviklingen udvisket dette skel til fordel for en sammenhængende byregion,

hvor de landskabelige værdier udnyttes til økonomisk og erhvervsmæssig udvikling. Det sker gennem bosætning i det åbne land, gennem placering af indkøbscentre langs motorveje og af nye erhvervsbyggerier i det åbne landskab. Resultatet er en ny form for urbanisering - bylandskabet - og en opløsning af den fysisk afgrænsede by som en funktionel enhed.

OPSPLITNING

Der er gennem de sidste 20 år sket en øget social opsplitning mellem boligformer og bydele, der bl.a. har medført en koncentration af socialt marginaliserede og etniske minoriteter i bestemte byområder. Denne geografiske koncentration af sociale problemer skyldes ikke kun økonomiske mekanismer på boligmarkedet, og heller ikke kun, at en omfattende del af den potentielle arbejdsstyrke er marginaliseret som følge af globaliseringens påvirkning af erhvervslivet. Den skyldes i højere grad nogle særlige socialt-rumlige processer i byen, som betyder, at nogle byområder tømmes for menneskelige og økonomiske ressourcer, mens andre tiltrækker dem.

Der er skræmmende erfaringer fra andre lande med konsekvenserne af at lade disse processer køre for langt, således at de problemramte byområder ender i kaos og opløsning, hvilket også kan smitte af på hele byens image. I Danmark har en omfattende statslig og kommunal indsats – fx via Byudvalget i 90'erne - hidtil kunnet holde problemerne i ave, og det er vigtigt, at denne indsats fortsætter.

OPLEVELSER

Kun ved at begribe de nye betingelser for byerne, deres muligheder og begrænsninger kan en offensiv politik udvikles. For kun den, der arbejder aktivt for at få indflydelse på fremtiden kan påvirke egne rammebetingelser.

Et centralt element her har været bypolitikken forstået som politikker rettet mod udviklingen af den enkelte lokalitet. Intentionen er at øge stedets attraktivitet for investeringer og anden økonomisk aktivitet som bosætning, uddannelse, shopping, forlystelser og lignende. Enhver by har sin egen festival, kulturuge, sports- og mediebegivenhed. Findes der ikke en historisk ramme, der kan benyttes som iscenesættelse af den mediebegivenhed, der skal sætte den pågældende by eller egn på landkortet, så bygges eller italesættes den.

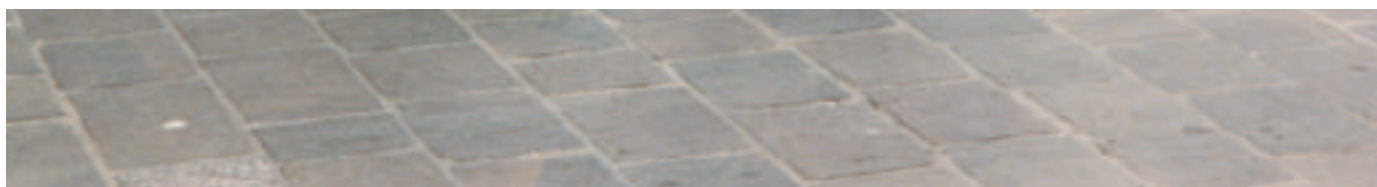
Bypolitikens kerne er netop at etablere denne 'mulighedsplatform' – den indramning, der kan danne udgangspunkt for udviklingen af den nye serviceøkonomi.

Men udvikling af byens attraktivitet og mulighed for oplevelser kræver en større viden om, hvad der efterspørges. Der er i det senmoderne samfund kommet en øget mangfoldighed i livsstile og ønsker til omgivelserne, som afspejles i nye og mere differentierede krav til livet i byen både fra beboere og fra erhverv.

Det hævdes i en artikel i antologien, at planlægningen ofte tager udgangspunkt i en for-

simplet opfattelse af byen og det liv, der leves i den. Planlægningen handler primært om den funktionelle by, dvs. at byen skal fungere teknisk, æstetisk og socialt. Der mangler en forståelse for det komplekse byliv og for, at der blandt byens beboere er mange forskellige opfattelser og fortolkninger af, hvad der er væsentligt i byen. Dette betyder, at planlæggerne ikke kan bringe det gode liv i byen på en entydig form, og at man nødvendigvis må inddrage de berørte borgere i formulering af et værdigrundlag for planlægningen.

Hans Skifter Andersen, seniorforsker ved SBI og
Hans Thor Andersen, lektor ved Geografisk Institut,
Københavns Universitet

DEN EUROPÆISKE BYPLANBIENNALE 2005

INTERNATIONAL KONFERENCE DEN 9., 10. OG 11. JUNI 2005
PÅ ARKITEKTSKOLEN PÅ HOLMEN I KØBENHAVN

CITY LIVING LIVING CITY - BYENS LIV OG BOLIGER!

Biennalen handler om det nye Europa og det nye Europas forhold til resten af verden - med fokus på byerne. Det er i byerne hovedparten af de videntunge erhverv og den højtuddannede arbejdskraft bosætter sig i disse år. Derfor spiller byerne en afgørende rolle i den økonomiske udvikling.

Der er tre undertemaer, der behandles på hver af de tre dage, konferencen varer:

DEN EUROPÆISKE BY - UDFORDRINGER I EN GLOBAL VERDEN

Hvordan kan vi definere og udvikle en mere dynamisk og sammensat europæisk identitet?

EUROPAS BYER OG BYLIV

Diversiteten i den europæiske by er aftagende. Hvilken værdi har diversiteten, er den værd at kæmpe for, og hvad vil det kræve at bibeholde de europæiske byers diversitet?

PLANLÆGNING FOR FREMTIDEN I EUROPAS BYER

Hvordan vurderer man værdien af de store planlægningsprojekter, hvordan vælger man ud fra de rette mål? Hvilke projekter har givet gode resultater? Hvad gør en by levende?

Ud over foredrag og paneldebatter vil der være udstillinger og en lang række af ekskursioner og (mobile) workshops at vælge imellem.

Biennalen er et forum for møder mellem gamle og nye kolleger fra hele Europa. Her har du chancen for at møde planlæggere, politikere og borgmestre fra både Øst- og Vesteuropa og diskutere kernespørgsmål i den aktuelle planlægning - såsom de ændrede rammer og mål for planlæggere i et genforenet Europa, præget af globalisering.

Øresundsregionen vil være et af fokuspunkterne. Regionen repræsenterer et unikt eksempel på nye grænseoverskridende regionale og bymæssige samarbejder og netværk. Disse netværk kan tjene som modeller for, hvordan planlægning kan bruges til at skabe integration og interaktion mellem byer og lande. Byerne og de offentlige myndigheder i Hovedstadsregionen og i Skåne har indledt et grænseoverskridende samarbejde. Fysisk manifesterer det sig i Øresundsbroen. Mentalt kommer det til udtryk i nye samarbejder mellem mennesker, politikere og erhverv i regionen.

Se mere om programmet på :

www.cityliving-livingcity.org.

Her kan du også tilmelde dig det elektroniske nyhedsbrev

Dansk Byplanlaboratorium er sekretariat for Biennalen

Information: info@cityliving-livingcity.org

WORKSHOPS UDPLUK

BYENS RUM - RUM FOR MANGFOLDIGHED

Bygge- og Teknikudvalget, Københavns Kommune

Bylivet i København er under hastig forandring, bl.a. som følge af, at der i de senere år blevet væsentligt færre ældre og kommet mange flere unge. Samtidig er der sket markante ændringer af mange kvarterer. Disse forandringer har resulteret i ønsker fra københavnernes om at renovere eller nyindrette byens gader, pladser og parker, så de er i bedre overensstemmelse med det liv, der leves i byen.

Ambitionen er at få byen placeret på det europæiske landkort som en fremtidsorienteret metropol og samtidig sikre en høj livskvalitet for københavnernes, der bor i byen.

Bygge- og Teknikudvalget vil på workshoppen præsentere arbejdet med Byrumshandlingsplanen for København. Målet med planen er, at politikere og forvaltning – i dialog med borgerne – får tilvejebragt et grundlag for at prioritere byrumsprojekter i overensstemmelse med målene.

BEVÆGELSE I BYEN

Lokale- og Anlægsfonden

Det er vanskeligt at finde eksempler på, at kropskulturen – dvs. menneskets udfoldelse i fysisk aktivitet, sport og leg – har været en afgørende, bestemmende faktor i byplanlægningen. Herved fortæbes indlysende muligheder for at skabe kulturel vitalitet, sundhed og social interaktion i byen.

Byen indtages i disse år i stigende grad af aktiviteter, som på demonstrativ vis – trods vanskelighederne – forsøger at udnytte byens rum til jogging, skating, boldspil, cykling og leg. Workshoppen vil vise, hvordan man fra starten af planlægningen af et nyt byområde, og ved fornyelse af eksisterende byområder, kan indarbejde bevægelseskulturen.

Workshoppen vil blive afviklet som en kombination af foredrag og diskussioner samt besigtigelse af projekter.

HVORDAN HÅNDBERER VI GHETTOPROBLEMATIKKEN?

Integrationsministeriet

Gennem en årrække er de danske byer blevet stadig mere segregerede, således at grupper uden for arbejdsmarkedet og indvandrere fra ikke-vestlige lande i stigende omfang koncentrerer i bestemte kvarterer. I workshoppen behandles for det første, hvordan man gennem områdebaserede indsatser kan gøre sådanne kvarterer attraktive og gøre etnisk integration til en del af en sådan indsats. Danmark udmærker sig her internationalt set ved at satse massivt på et bottom up perspektiv med borgerne som centrale aktører i en dialog med eksperter. I workshoppen vil der blive bl.a. blive redegjort for en række eksempler på best practice på integrationsområdet. For det andet præsenteres regeringens nye strategi imod ghettoisering, som direkte søger at påvirke befolkningssammensætningen i truede, almene boligområder.

KREATIVE MILJØER - EUROPÆISKE BYER OG "THE CREATIVE CLASS"

Handelshøjskolen, Universitetet i Lund, Kontrapunkt samt Professor Meric S. Gertler, Toronto, Canada

Tidligere har det været afgørende for byerne at tiltrække kapital i form af virksomheder. I dag skal byer i lige så høj grad fokusere på at skabe attraktive forhold for befolkningen for derigennem at tiltrække og fastholde højtuddannet arbejdskraft.

Studier i Nordamerika har vist, at der er en mulig sammenhæng mellem arbejdskraftens uddannelsesniveau, befolkningens tolerance og teknologisk udvikling. Gennem fire indekser belyses de tre sammenhængende temaer, teknologi, talent og tolerance. Med udgangspunkt i de europæiske resultater vil der blive draget paralleller til de tilsvarende nordamerikanske resultater samt foretaget refleksioner over de fremtidige konkurrenceparametre for storbyregioner i en vidensbaseret og global økonomi.

THE SHADOW CITY - PLANLÆGNINGENS PARADOKS

Frank D'Hondt, O2, Belgien

Frem for "høj-kulturelle" kreative industrier er det nu byens sub-kulturer og "skyggeside", der udgør en afgørende drivkraft for byernes sociale velfærd, og som derfor er med til at gøre byerne attraktive.

Heri ligger på den ene side, at økonomisk vækst og konkurrence ikke kun afhænger af effektiv produktion, serviceydelser, materielle goder og investeringer i byen, men også af en bys evne til innovation og kreativitet. På den anden side indikerer det, at økonomisk konkurrence kan bindes sammen med kreativitet og derved byde på arbejds- og udviklingsmuligheder - hvilket i sidste ende tiltrækker flere kreative personer og skaber et større sub-kulturelt miljø. Her synes at være et planlægningsparadoks. Hvordan skal byplanlægning – der hovedsageligt er rettet mod regulativer og tvang – kunne give et hensigtsmæssigt respons på det at fostre kreative miljøer? Opstår kreative miljøer simpelt hen af sig selv, dvs. de kan ikke planlægges? Eller er vi nødt til at finde en anden måde at planlægge på?

HAVNEUDVIKLING I EN NORDISK KONTEKST

SBS

Mange havne nedlægges, og havneomdannelse er den store udfordring overalt i Europa i disse år. Store kajområder ligger funktionsløst og afventer den største arkitektoniske og byplanmæssige forandring i de kommende årtier. Alene i Danmark er der 100 danske havne/byer som står over for denne udfordring, og der er et tilsvarende antal i Norden.

På workshoppen vil der blive sat fokus på både danske og øvrige nordiske visionsmodeller for havneomdannelse. Gennem oplæg og præsentationer er det workshoppens formål at eksponere konkrete planeksempler og arkitekturprogrammer som inspiration til den nødvendige debat om vore byers udfordringer når havnen, kajen, kranerne, siloerne siger "so long".

RAFFINERIEET.DK

Få kreative ideer til omdannelse af havne og erhvervsarealer

sbs kan tilbyde din kommune professionel rådgivning inden for byggeri og byudvikling. Flere års samarbejde med kommuner har givet os et vidensniveau og en erfaring, så vi kan hjælpe dig med alt fra økonomi og jura til arkitektur, byggeteknik og fysisk planlægning.

sbs kan rådgive og sparre om:

- > Projektstyring
- > Analyser og formidling
- > Bygherrerådgivning
- > Projektering, tilsyn og byggeledelse
- > Drifts- og vedligeholdelsesplaner
- > Byfornyelse og kondemnering
- > Byudvikling
- > Lokal- og kommuneplaner
- > Planstrategi og masterplaner
- > Borgerinddragelse
- > Partnerskabskonstruktioner
- > EU-udbud
- > Almene boliger

VI ER OGSÅ
MED I
BIENNALEN

sbs København | Ny Kongensgade 15 | 1472 København K | tlf 8232 2500 | sbs Århus | Fredensgade 36 | 8000 Århus C | tlf 8232 2650 | sbsby.dk

PAPIRARKIVETS DAGE ER TALTE

Miljøkontrollen i Københavns Kommune har scannet gamle fotos ind så det nu er nemt at bruge dem på hjemmesiden og i andre publikationer.

Bygge om, renovere og vedligeholde. Planlægge byer og sammenlægge kommuner.
Overalt hvor bygninger og byrum udvikles, finder rådgivere tegninger frem fra arkivskabe, puster støvet af dem og folder dem ud på store borde. Men sådan bliver det næppe i fremtiden.

At arbejde digitalt fra første streg til færdigt projekt - det er målet for de nye generationer af arkitekter og ingeniører. De forventer at enhver arbejdsproces kan foregå på computeren, og de undgår helst at have papir mellem hænderne. For at opfylde denne drøm om fuldt ud digitaliserede arbejdsprocesser, overføres papirarkiver i disse år til digitale servere ved hjælp af en såre velkendt teknologi; scanning. Når tegninger og dokumenter først er scannet ind, lettes rådgivernes arbejdsproces, og de pladskrævende papirarkiver forsvinder.

SLUT MED PAPIRNUSSERI

Der er flere grunde til at efterspørgslen efter moderne arkivløsninger er høj netop nu: harddiske (lagerplads) er billig, hvilket frister både det private og offentlige erhvervsliv til at digitalisere deres arkiver og dermed skrotte papirdokumenterne. Når staten tilmed stiller krav om digital forvaltning i kommuner og amter, bliver indscannede arkiver et must. Også kommune-sammenlægningerne betyder at arkiver skal køres sammen, og mange vil benytte lejligheden til at få lagt arkiverne på deres servere én gang for alle.

FAKTA OM DET DIGITALE ARKIV

- Mindre behov for fysisk lagerplads til arkiv
- Nemt at dele information med andre
- Muligt at arbejde videre på tegninger digitalt
- Brugeren betjener sig selv i arkivet
- Overblik og struktur i arkivet
- Sikkerhed mod tab af materiale

VI ER OGSÅ
MED I
BIENNALEN

MODERNE ARKIVLØSNINGER ER WEBBASEREDE

Lars Nielsen er salgschef i Vester Kopi. Han bekræfter at der er en øget interesse for nye arkivformer, og ser en stigende trend til at gøre analoge arkiver digitale: "På arbejdspladserne ønsker vi arkiver med let adgang, struktureret overblik, sikkerhed og et minimum af administration. Dét ønske kan de webbaserede arkivværktøjer som eksempelvis byggeweb.dk opfylde", forklarer han. "På computeren kan rådgiveren arbejde videre med en gammel tegning der er indscannet og evt. rentegnet. Arkivet styres i en veldefineret struktur der giver overblik og letter søgningen. Når først indscanningen er overstået, spares administrationstid fordi brugerne betjener sig selv i arkivet ved hjælp af et login. Det fungerer fint", fortæller Lars Nielsen, der stiller op som projektleder når Vester Kopi's kunder har større arkiver der skal scannes og indekseres. Lars Nielsen fra Vester Kopi oplever en markant stigning i interessen for at få scannet papirtegninger, fotos og tekstdokumenter ind. "Arbejdspladserne har brugt mange penge på it, og nu vil de drage fuld nytte af det."

Af Line Mette Nørregaard

DE INNOVATIVE JYDER

Hvem sagde uld i munden og hø i træskoene? Ikke i Trekantområdet, der dækker Børkop, Fredericia, Kolding, Lunderskov, Middelfart, Vamdrup, Vejen og Vejle, og som siden 1992 har stået for et bemærkelsesværdigt samarbejde på tværs af kommunegrænserne. Et arbejde, der overordnet set handler om en ting: Innovation, og som de modtog Byplanprisen for i 2004. Senest har de som de første i landet fået bevis på deres innovative kapacitet i Trekantområdets innovationsregnskab for 2004. Her lyder konklusionen, at området klarer sig godt, men det mangler viden. Et faktum som jyderne ikke har tænkt sig at affinde sig med.

Grønvang Margarinefabrik

I Vejen ligger Margarinefabrikken Grønvang. 43 ansatte, hvor 78 procent af produktionen går til eksport. Margarinen er en ganske særlig type. Faktisk den eneste margarintype i verden, hvor de skadelige transfedtsyrer er trukket ud via en metode, som er udviklet sammen med tyske og danske olieraffinaderier. Hvem har fået ideen, at netop fabrikken i Vejen skulle stå for den produktion? Fabrikschefen for margarinefabrikken. Og hvem har fundet på at markedsføre det under det særlige danske brand - Green Dane - i udlandet? Også fabrikschefen.

VÆKSTFAKTORER

Historien er en af dem direktør, Jørgen Rosted, fra FORA, Økonomi- og Erhvervsministeriets enhed for erhvervsøkonomisk forskning og analyse, stødte på under sidste års tætte samarbejde med Trekantområdet for at få identificeret regionens nye vækst-

faktorer. Et stort analysearbejde, hvor han blandt andet har besøgt en lang række af de otte kommuners små og store virksomheder. Og for ham er der ingen tvivl. Ideerne og kreativiteten findes, men det er de færreste virksomheder, der har sat det i sys-

“Ideerne og kreativiteten findes, men det er de færreste virksomheder, der har sat det i system.”

tem. De fleste steder er man måske bare heldig, hvis virksomheden tilfældigvis har en nytænkende chef, der står i spidsen for at indføre ny teknologi eller brande produktet på en anderledes måde. Kun store virksomheder, som Lego, Gumlink og Fertin Pharma har deciderede innovationsafdelinger, der arbejder systematisk med brands og udvikling. Så noget skal der gøres, så kvinden på fabrikken i Børkop ikke taber til hende i

Delhi, mener man i Trekantområdet. Derfor er flere virksomheder nu gået sammen med Jørgen Rosted, og resten af samarbejdspartnerne i Trekantområdet, om at udvikle en ny efteruddannelse, der gerne skulle være skellet for Trekantområdets meget ambitiøse fremtidsprojekt – konceptmageruddannelsen.

FRA EFTERUDDANNELSE TIL PH.D.

”Vi har valgt at satse på uddannelse som en af metoderne til at forbedre betingelserne for innovation i Trekantområdet. For det med at konkurrere på innovation er ikke bare en frase, men et reelt ønske ude hos virksomhederne – at de bliver bedre til at konkurrere på innovation. Det vil sige tænke i brands og helheder - i stedet for udelukkende at fokusere på produktionen. Så derfor er det oplagt at iværksætte en ny uddannelse, der skal imødekomme sådan et behov,” lyder det fra FORAS direktør Jørgen Rosted.

Til daglig er det erhvervskoordinator Søren Madsen, der sidder med både ansvar for og fingrene nede i Trekantområdets arbejde. Og ifølge ham bliver konceptmageruddannelsen et unikt tiltag, der vil række ud over Trekantområdets grænser.

”Vores ambitionsniveau er meget højt – det skal være det absolut førende sted i

“Vores ambitionsniveau er meget højt – det skal være det absolut førende sted i Europa, hvor man kan tage sådan en uddannelse”.

Europa, hvor man kan tage sådan en uddannelse. I første omgang vil efteruddannelsesprogrammet der starter efter sommerferien blive sat i værk. Senere kommer den egentlige konceptmageruddannelse, der kan bestå af flere niveauer – for eksempel en masteruddannelse eller et Ph.d.-forløb. Og vi tror på, at vi via nogle af vores meget markante virksomheder – for eksempel Gumlink i Vejle, og vores samarbejdspartnere udenfor området - Lego i Billund og B&O i Struer, vil kunne stable sådan en konceptmageruddannelse på banen. En uddannelse, der ikke kun vil tiltrække virksomheder fra Trekantområdet, men principielt fra hele landet ved at have de rette internationale samarbejdspartnere,” lyder det fra Søren Madsen.

STÆRKE PERSONLIGHEDER

Men, hvad skal sådan en konceptmager egentlig kunne, og er det overhovedet muligt at få realiseret de ambitiøse planer på

kort tid. Planer som gerne skulle betyde, at unge får lyst til at tage uddannelsen, flytte til regionen og være med til at højne områdets vidensniveau i samarbejde med virksomhederne.

”En konceptmager skal kunne to meget vigtige ting. Det ene er at forstå de nye markedsbehov, der sker rundt omkring i verden og systematisere det ved hjælp af nogle værktøjer og nogle metodikker, der kan blive til nye koncepter, som passer til virksomhedens teknikker, strategier og kompetencer. Dernæst skal det være mennesker med gode personlige egenskaber, som er i stand til at drive de her nye koncepter igennem i virksomheden. For nye og radikale ideer støder altid mod gamle magtbaser, der mener, at det ikke kan lade sig gøre. Så en konceptmager skal have en stærk personlighed,” siger Søren Madsen.

DET SIDSTE TRÆK

Konceptmageriet er møntet til alle interesserede virksomheder i og udenfor Trekantområdet. I første omgang er den udelukkende betalt af virksomhederne selv. Senere, og det, der bliver arbejdet intenst på nu, er at komme på Finansloven, så uddannelsen kan foregå på flere niveauer. Men det er ifølge alle involverede parter for tidligt at sige, om det bliver Designskolen i Kolding, SDU eller et helt andet sted, den skal foregå. Og om det bliver kandidat- eller Ph.d.-titler konceptmagerne kan smykke sig med. Først skal design- og innovationsvirksomheden Kontrapunkt i København i fællesskab med Kaospiloterne i Århus, som er hyret til at hjælpe med at få planen iværksat,

være færdige med deres fælles oplæg. Det drejer sig blandt andet om, hvilke internationale samarbejdspartnere uddannelsen skal have. Dernæst er der de fælles og afsluttende projektmøder for alle konceptmagerbagmændene. Skæringspunktet er dog omkring den 1. maj for at blive en del af Undervisningsministeriets budget for 2007.

Camilla Lærke Mors,
Journalist

Innovationsregnskabet er et redskab, der for første gang måler regionens innovationskraft i forhold til de fire vækstfaktorer, som OECD har opstillet for fremtiden – nemlig menneskelige ressourcer, iværksætter, vidensopbygning og informations- og kommunikationsteknologi. Regnskabet kikker både på rammebetingelser og præstationer og giver plus eller minusværdier ud fra et gennemsnit på 0. Trekantområdet har positive scorere på menneskelige ressourcer på både rammebetingelser og præstationer og på innovation på præsentationssiden. Resten viser røde tal – og det giver et slutresultat på +0,12 procent, hvilket er lidt over gennemsnittet.

DB ÅRSPROGRAM 2005

FORÅR

Oversigten opdateres løbende på Dansk Byplanlaboratoriums hjemmeside www.byplanlab.dk hvor tilmelding til arrangementerne kan ske online. Her kan du også tilmelde dig vores elektroniske nyhedsbrev, så du får besked, hver gang der lægges nyt ind på hjemmesiden.

BYOMDANNELSE - NYE METODER OG SAMARBEJDSFORMER

Kursus 17.-18. januar i Fredericia

Program er udsendt og kan ses på www.byplanlab.dk

FORSLAGET TIL KOMMUNALREFORM OG NY PLANLOV

Halvdags-konference 10. februar i København

Program er udsendt og kan ses på www.byplanlab.dk

MILJØVURDERING AF PLANER INDEN FOR ET NYT PLANSYSTEM

Seminar 14.-15. marts i Vejle

Et nyt plansystem er på trapperne. På seminaret præsenteres og diskuteres de nyeste erfaringer og kommunernes nye rolle. Miljøministeriets arbejde med vejledning vil være langt, når seminaret afholdes, og de vigtigste aktører bringes på banen. De to workshops om konkrete cases vil derfor også forholde sig til de metoder og anbefalinger, der vil indgå i vejledningen.

VISIONER VED VAND

INDBUDT KONFERENCE OM HAVNE-OMDANNELSE

15. april i København

Konferencens formål er at præsentere og diskutere filmen "Visioner ved Vand" om udenlandske eksempler på havneomdannelser, som skal inspirere til havneomdannelser på nye måder. Arrangeres i samarbejde med Fonden Real-dania og Socialministeriet.

HVORDAN TACKLER VI DE NÆSTE 2 ÅRS ARBEJDE PÅ PLANOMRÅDET ?

Seminar 19.-20. april i Middelfart

Udvikling af et godt samarbejde mellem forskellige "kulturer" og forskellig praksis på planområdet bliver en af de store udfordringer i de nye kommuner og regioner. Med begrænsede ressourcer må indsatsen prioriteres. I oplæg og workshops diskuteres: Hvad er de typiske faldgruber ? Hvilke redskaber kan være nyttige ? Hvilke elementer bør indgå i en strategi og "køreplan" for de næste 2 års arbejde, fagligt og organisatorisk ? På baggrund af seminaret vil DB tage initiativ til etablering af et planlægger-netværk om sammenlægningsprocessen.

STUDIETUR TIL OSLO

26.-28. april

Kommuner i Norge har i såkaldte udbygningsskifter mulighed for at stille krav til investorer om at bidrage til infrastrukturinvesteringer i byudviklingsområder. Erhvervs- og Bypolitisk Udvalg foreslår i en betænkning, at danske kommuner får lignende muligheder. På turen møder vi norske planlæggere og investorer og ser flere eksempler på omdannelse af ældre erhvervsområder. Med udgangspunkt i de norske erfaringer diskuteres mulighederne for et tættere og mere forpligtende samarbejde mellem danske kommuner og investorer.

FRA FORSTAD TIL STORBYREGION

Konference for hovedstadsområdets kommuner, i maj

Storbyregion – hvordan ? Opgaverne ændrer sig, kræver sagkundskab og samarbejde på tværs af kommune- og faggrænser, og tidligere tiders skel mellem offentlig og privat. Nye geografier opstår. Attraktive eller billige boliger søges og vælges på et boligmarked, der dækker hele Sjælland, og næsten halvdelen af den danske arbejdsstyrke pendler nu på job i en anden kommune end den, de bor i. Kommunerne bør se sig selv i den sammenhæng og udvikle kompetencer og kulturer, der forholder sig til markedets muligheder og udfordringer. Arrangeres i samarbejde med SBS.

NYE HVERDAGS-BYRUM

Besigtigelseskursus 15.-16. juni i Hovedstadsområdet

Interessen for byrum spreder sig som ringe i vandet. Først var det gågader og bevaringsværdige byrum nu gælder det hele spektret af hverdagsrum, som også kan være parkeringspladser, legepladser og stationsforpladser.

Arrangeres i samarbejde med Jan Gehl og Lars Gemzøe, Center for Byrums-forskning.

ÅBENT LAND KONFERENCEN 2005

2.-3. juni på Fuglsøcentret

Den årlige konference om planlægning i det åbne land fokuserer på aktuelle debattemaer inden for åbent land politik og forvaltning i et bredt og kritisk fagligt forum. Program vil foreligge ultimo februar 2005. Arrangeres i samarbejde med Skov & Landskab og Videncenter for planlægning i det åbne land.

DEN 6. EUROPÆISKE

BYPLANBIENNALE CITY LIVING LIVING CITY

9.-11. juni i København

Se side 12, og læs mere på

www.cityliving-livingcity.org

EFTERÅR

Nærmere program for efteråret udsendes med Byplannyt i juni. Der påregnes afholdt følgende arrangementer:

PLANLÆGNING MED ELEKTRONISKE REDSKABER

FBB – et nyt værktøj til kortlægning af bevaringsværdige bygninger

PLANJURA - DEN NYE PLANLOV

DEN NYE KOMMUNEPLAN

PLANLÆGNING MED NYE OG KENDTE VÆRKTØJER.

VVM

BORGERINDDRAGELSE OG DEMOKRATI UNDER NYE VILKÅR

STUDIEREJSE TIL VIETNAM OG CAMBODIA

9.-22. oktober

Ca. pris kr. 19.000

Program udsendes i februar

DET 55. DANSKE BYPLANMØDE DET NYE PLANDANMARK

6.-7. oktober 2005 i Trekantområdet

Så er banen kridtet op !

Med vedtagelsen af det nye Danmarks-kort og en ny planlov inden sommeren 2005 vil både geografien og de nye spilleregler på planområdet i store træk være på plads, når byplanmødet afholdes.

Hvilke billeder tegner der sig så af det nye Plandanmark ? Hvilke nye muligheder og udfordringer står vi overfor i de nye kommuner og regioner ? Hvordan kan vi bidrage til at processen kommer godt fra start, politisk og planfagligt ?

Strukturreformen og den nye planlov er en oplagt lejlighed til nytænkning. Og til at udvikle en ny plankultur og kompetencer, der matcher de nye vilkår.

De sammenlagte kommuner og nye regioner har nok at tage fat på. De skal skabe en ny identitet på de indre linier og i forhold til omverdenen - på tværs af gamle og nye grænser. Nærdemokratiet skal sikres og udvikles i de nye større enheder, så både helhedssyn og forskelligheder tilgodeses. Planlægningen skal fortsat ske i et tæt samspil med borgere, erhvervsliv og andre parter.

De organisatoriske udfordringer i overgangsfasen frem til 2007 kan virke overvældende. Men det er vigtigt samtidig at holde liv i debatten om de langsigtede visioner og strategier på planområdet - ikke mindst i lyset af kommunernes rolle som grundpiller i det nye Plandanmark. Debatten må ikke drukne i hensynene til "sikker drift" fra starten af 2007 ! Nye handlemuligheder skal af søges og afprøves, og der skal være plads til at eksperimentere. Det er der brug for !

Processen er kun lige begyndt, og også i de kommende år vil debatten fortsætte om mange af de centrale spørgsmål:

- Hvad betyder den nye opgavefordeling imellem kommuner, regioner og staten politisk, organisatorisk og planfagligt ?

- Hvor finder vi en fornuftig balance mellem lokale løsninger og statslig styring ?

- Vil de nye kommuner og regioner være bedre til at tackle de globale udfordringer ?

- På hvilke områder kan rammestyring anvendes, og hvordan kan planerne i højere grad bidrage til kvalitetsudvikling frem for regelrytteri ?

- Hvordan sikres samspillet mellem de regionale udviklingsplaner og vækstfora og de nye kommuneplan-strategier ?

- Hvordan sikres den nødvendige koordinering - af bymønstre, miljø, trafik mv. - på tværs af de nye kommune- og regionsgrænser ?

- Får de nye kommuneplan-strategier og regionale udviklingsplaner de nødvendige styrings- og handlemuligheder ?

- Vil de større kommuner få bedre muligheder for at imødegå yderområdernes særlige problemer ?

- Hvilke nye kompetencer og faglige miljøer er det nødvendigt at udvikle ?

Mange svar og løsninger vil først tegne sig over en årrække. Heldigvis kan vi bygge videre på erfaringer fra bl.a. 70er-reformen, de utallige tværkommunale samarbejder gennem 90'erne og de seneste års udvikling af planstrategier, nye offentlig-privat samarbejder, partnerskaber etc. Måske kan vi også hente inspiration i udlandet.

"Kommunerne får en meget større bane at spille på ..." fastslår miljøminister Connie Hedegaard i interviewet side 4. Forhåbentlig bliver der plads til mange flere aktører med både visioner og konkrete bud på fremtidens planlægning.

Hvad spillet går ud på og hvem spillerne er, vil vi sætte til debat på Det 55. danske Byplanmøde.

Foto: Vibeke Meyling

MAGASINPOST B

TILSKUD MED FORDELE

Dansk Byplanlaboratorium er et fond, hvis formål er at fremme byplanlægningen. 4/5 af omsætningen er indtægtsdækket virksomhed. Resten dækkes af tilskud, der er nødvendige for at dække udgifterne til bl.a. drift af plansamling samt deltagelse i faglige netværk, udviklingsprojekter og den faglige debat. Tilskud til DB giver en række fordele, bl.a. ca. 25% rabat på de fleste arrangementer. Man kan således spare sit tilskud hjem ved at deltage ofte i DB-arrangementer. De nærmere regler for tilskud fås i sekretariatet.

TILSKUDSGIVERE TIL DANSK BYPLANLABORATORIUM I 2004/2005

Kommuner:

Albertslund • Allerød • Assens • Augustenborg • Sydals • Aulum-Haderup • Ballerup • Billund • Birkerød • Bjergsted • Bjerringbro • Blaaby • Blåvands-
huk • Bov • Bramsnæs • Brande • Broager • Brovst • Brædstrup • Brøndby • Brørup • Børkop • Christiansfeld • Dragsholm • Dragør • Dronninglund •
Egebjerg • Egvad • Ejby • Esbjerg • Fakse • Fanø • Farum • Fredensborg-Humlebæk • Fredericia • Frederiksberg • Frederikshavn • Frederikssund • Faaborg •
Gentofte • Gladsaxe • Glamsbjerg • Glostrup • Grenaa • Greve • Grindsted • Græsted-Gilleleje • Gråsten • Gudme • Haderslev • Hadsund • Hals •
Hammel • Hanstholm • Hedensted • Helsingør • Herlev • Herning • Hillerød • Hinnerup • Hirtshals • Holbæk • Holstebro • Holsted • Hor-
sens • Hundested • Hvidovre • Hvorslev • Høje-Taastrup • Hørning • Hørsholm • Haarby • Ikast • Ishøj • Jelling • Juelsminde • Kalundborg • Karlebo •
Karup • Kerteminde • Kjellerup • Kolding • Korsør • København • Køge • Langeskov • Langå • Ledøje-Smørum • Lemvig • Lunderskov • Lundtoft •
Lyngby-Taarbæk • Løgstør • Mariager • Maribo • Middelfart • Morsø • Munkebo • Møldrup • Møn • Nibe • Nordborg • Nyborg • Nykøbing F. • Nykøbing-
Rørvig • Nysted • Næstved • Nørager • Nørre-Rangstrup • Nørre-Aaby • Odder • Odense • Otterup • Præstø • Ribe • Ringe • Ringkøbing • Ringsted •
Rosenholm • Roskilde • Rudkøbing • Ry • Ryslinge • Rødekro • Rødovre • Rønde • Rønnede • Sakskøbing • Sallingsund • Sejlflod • Silkeborg • Sindal •
Skagen • Skanderborg • Skibby • Skive • Skjern • Skovbo • Skælskør • Slagelse • Slangerup • Solrød • Sorø • Stenløse • Struer • Søndersø • Suså • Svend-
borg • Svinninge • Sydals • Sæby • Søllerød • Sønderborg • Sønderhald • Søndersø • Them • Thisted • Tinglev • Tommerup • Trehøje • Trundholm • Tølløse •
Tørring-Uldum • Vallø • Vamdrup • Varde • Vejle • Viborg • Vinderup • Vojens • Vordingborg • Værløse • Ærøskøbing • Ølgod • Ølstykke • Ørbæk • Aa-
benraa • Aabybro • Aalborg • Aalestrup • Århus • Aars • Årslev

Regionskommune:

Bornholm

Amter:

Frederiksborg • Hovedstadens Udviklingsråd • København • Ringkøbing • Roskilde • Storstrøm • Vejle

Konsulenter m.v.:

AGRAF Byplanlæggere • Alstrup & Avnby Architects • Arkitektfirmaet Bahl Gl. Skole • Arkitektfirmaet Rødland • Boplan A/S • Byplantegnestuen A/S •
Dybbro & Hastrup ApS • Erik Agergård ApS • Europlan Arkitekter • Gruppen for by- og landskabsplanlægning • H.Thule Hansen MAA • Hasløn & Kjær-
gaard I/S • Hedeselskabet Miljø og Energi • Hegelund konsulenterne ApS • Henrik Witthøft Jensen • IC Byfornyelse • Institut for Center Planlægning •
Juhl Møllers Tegnestue • Karsten Pålsson A/S • Land og Plan • Landinspektørgården I/S • Malthas Tegnestue • NIRAS Konsulenterne A/S • Plan og udvik-
ling Tegnestue • Privatbo • Rambøll Nyvig A/S • Sven Allan Jensen A/S • Torben Vissing Byplanlægger Arkitekt MAA • Årstiderne Arkitekter A/S

Institutioner m.v.:

AKB, Arbejdernes Kooperative Byggeforening • Arkitektskolen i Århus • Byfornyelse Danmark • Byfornyelse København • DAB, Dansk Almennyttigt Bo-
lignelskab • Direktoratet for FødevareErhverv • DSB Ejendomme • DTU, bæredygtig byudvikling • Foreningen Socialt Boligbyggeri • Fællesadministratio-
nen FB, KSB og H44 • Håndværkets Byfornylsesselskab SMBA • KAB – Bygge og Boligadministration • Miljøministeriet • Naturklagenævnet • Statens
Byggeforskningsinstitut, By og Boliger • SBS Byfornyelse • Trekantområdet Danmark • Vesterbro Byfornylsescenter • Aalborg Universitet, Institut 20 •
Århus Amts Landboforeninger